

СТАНОВИЩЕ

от член на научното жури: доц. д-р Илияна Гаравалова от Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ – Българска академия на науките за дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в областта на висшето образование „Хуманитарни науки“, професионално направление „Филология“, шифър 2.1.

Автор на дисертационния труд: Снежана Кочева Александрова

Тема на дисертационния труд: Названия, свързани с облеклата и тяхното изработване (лексикосемантична характеристика)

Документацията за предстоящата процедура по защита на дисертационния труд е в пълно съответствие с изискванията на Закона за научните степени и научните звания (ЗНСЗ). Снежана Александрова е редовен докторант към Секцията за българска диалектология и лингвистична география при Института за български език “Проф. Л. Андрейчин” – БАН в периода 2002 – 2005 г., с научен ръководител доц. д-р Марияна Витанова. Отчислена е с право на защита, валидно до момента (доказано документално) и през целия период работи активно върху своята дисертация, както ясно личи от приложената към труда библиография, включваща най-съвременните изследвания, имащи дори бегло отношение към анализираната тема.

Интересът към нея се определя от факта, че в случая става дума за изключително архаична базова лексика от основния речников фонд на всеки от световните, и славянските в частност, езици, назоваваща позната още от древността реалия, тъй като облеклото е важна част от човешкия бит от най-древни времена. Доказателство за това са многобройните изследвания, принадлежащи към различни научни дисциплини (етнология, културология, лингвистика, лингвогеография и др.), които осветляват различни аспекти от разглеждания проблем. Въпреки това обаче все още липсва едно цялостно лексикосемантично проучване в лингвогеографски аспект за системата от названия за облекло в българските говори. На назрялата нужда са се направи това отговаря разработеният научен труд, което е показателно за неговата научна актуалност, както и за дисертабилността на темата.

Предоставената ми за становище дисертация е съдържателна и интересна, разработена е детайлно, с усет за спецификата на проблематиката от лингвистична гледна точка. Тя се отличава с научна обективност, показва сериозна теоретична

подготовка и вещина в анализа. В нея кандидатката демонстрира сериозна информираност по представения въпрос, личаща от неговата отлична теоретична обосновка и от респектиращия списък на използваните източници. Цитираната литература включва 393 заглавия, отнасящи се не само до темата на дисертацията, но и до избора на най-подходящата методология за нейното разработване, като се започне от Пражката лингвистична школа и нейните основатели и се стигне до най-съвременни изследвания в областта на интереси на авторката. Освен системност и методичност, това е доказателство и за постоянство и искрен интерес към темата, върху която кандидатката продължава да работи през целия период след отчисляването си.

Структурата на труда максимално детайлно и последователно представя разглеждания проблем, като едновременно с това отговаря на изискванията за изследване с научен характер. Обширният увод спомага за ясното определяне на целите и задачите, което е отлична предпоставка за тяхното точно и пълно изпълнение в изложението, а демонстрираната в него теоретична подготвеност на кандидатката е определяща за правилния подбор на методология, комбинираща аналитичния (описателен), синхронно-типологичния и съпоставителния метод с последователното прилагане на ономасиологичния (разглеждащ номинативната функция на думите като резултат от взаимодействието между екстра- и интралингвистични фактори), семасиологичния (разкриващ семантичния обем и семантичната структура на лексемите и характера на семантичните връзки между названията в макродиалектен план) и културологичният подход и използването някои количествени показатели и лингвогеографските данни.

Той е последван от глава, в която въпросът за названията, свързани с облеклата и тяхното изработване, се разглежда в теоретичен план. Тя е разделена на три части, отнасящи се съответно до: научните подходи, методи, критерии и терминология за целите на проучването; критичен анализ на теоретичните изследвания, разглеждащи общите особености и териториалните специфики на българската диалектна лексика; преглед на научните (етнологични, социокултурни, лингвистични и лексикографски) трудове по темата на дисертацията. Освен това тук кандидатката обосновава наричаното от нея „компромисно“ включване на названията за цветове към названията за облекло като експериментален опит да се използват признаците на денотатите за изучаването на десигнатите и поставя обекта на изследване в границите на период, обхващащ времето от края на XIX до 70-те години на XX век, с прояви и от съвремието. Тази теоретична глава от труда оставя отлични впечатления, тъй като от нея ясно личи както, че авторът

е запознат с достатъчно много български и чуждоезични разработки по темата, представени хронологично и обхващащи сериозен времеви период, така и че става дума не просто за реферативно представяне на прочетеното. Всяка от разграничените в теоретичната глава части завършва с конкретни изводи за това кое е полезно за целите и задачите на дисертационния труд, което доказва, че дисертантката интерпретира прочетеното критично и с разбиране, има собствена позиция, която може да отстоява с научни доводи, и е в състояние да достигне до същината и да формулира обосновани изводи, т.е. че притежава качествата на сериозен изследовател на българския език.

Логично, с най-голям обем е трета глава, която е същинска за дисертационния труд. В нея въз основа на ономазиологичния подход, при който се посочват всички начини за назоваване на конкретен обект от извънезиковата действителност, се извършва тематична класификация на 1673 български диалектни лексикални единици. Изследваният лексикален материал за делничното и празничното традиционно облекло и принадлежностите, свързани с него, е лично събиран от дисертантката в резултат от теренна работа в с. Гела, Широколъшки район (бих искала да подчертая отново, че отва е особено приносно от диалектоложка гледна точка), от Архива на Окръжен исторически музей – Смолян и от Архива на Българския диалектен речник към Секцията за българска диалектология и лингвистична география при Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, както и от публикувани източници – диалектоложки речници и монографични изследвания, лексикални карти, етноложки проучвания и др., създавани в период от над сто години, и е класифициран в шест групи: общи названия за облекло; названия за горно женско облекло; названия за горно мъжко облекло; названия за обувки и на принадлежности за обуване (с три подгрупи); названия за накити (с три подгрупи) и названия за цветове на принадлежности за обличане, обуване и украса, като във всяка от тях са анализирани лексикално-семантичните и етимологичните им особености и се посочва географското разпространение на всички лексеми. Общите характеристики, които определят мястото на названията и тяхното лексикосемантично развитие, се обобщават с изводи за всяка тематична група, а в анализа на тези групи личи заявка за един сериозен лингвистичноизследователски потенциал.

Разбира се, към всеки обект на научно изследване различните специалисти в областта могат да намерят различна гледна точка, да определят различни акценти, да предпочетат различни теоретични подходи, да се опрат на различни авторитети в полза на тезата си и да оспорят твърденията на други с научни доводи, в това е смисълът на научната работа. Право на автора е обаче да подбере посоката, обхвата на изследването

си, както и източниците от различен характер, на които да се позове. Ето защо отново искам да подчертая, че дисертантката показва завидна осведоменост по темата на работата си, владее отлично терминологичния апарат, очертава ясно целите и задачите си и ги изпълнява успешно, за което заслужава адмирации. С оглед на бъдещо публикуване на труда бих подкрепила едно от изказаните при обсъждането предложения – да се включат лингвогеографските карти, които се цитират в него, това би допринесло за онагледяването на ареалите на анализирания явления и, в този смисъл, за по-голямата яснота на изложението.

Представеният в отпечатан вид **автореферат** отговаря достатъчно изчерпателно на съдържанието на дисертацията, написан е стегнато, като са спазени изискванията за подобен жанр текстове. Посочените в него приноси са представени обективно.

Докторантката има седем **публикации**, три от които са публикувани в издания на Руската академия на науките, две са отпечатани в престижни научни поредици на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и две – в рецензирани сборници от научни форуми с международно участие. Публикациите по темата на дисертацията са приноси в научно отношение и надвишаващи двойно като брой изискванията при този тип процедури.

В заключение ще посоча, че Снежана Кочева Александрова е представила едно задълбочено изследване на лексикосемантичния аспект на названията, свързани с облеклата и тяхното изработване. Трудът несъмнено е с научно-приложен принос в българското езикознание. Поради това убедено предлагам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в областта на висшето образование „Хуманитарни науки“, професионално направление „Филология“, шифър 2.1.

Дата: 30.09.2020 г.

гр. София

Изготвил становището

доц. д-р Илияна Гаравалова (подпис)